

- Tájaink természeti szépségéhez, eredetiségéhez hozzátartoznak az alföldi erdőink felett lomhán köröző egerészöllyvek, a legelőkön „szitaló” vörösvércsek, a pusztáinkon nyilalló kerecsensólymok, s középhegységeink csúcsai közelében keringő parlagi sasok!

Hazánk e természeti kincsek tekintetében még kedvezőbb helyzetben van, mint számos nyugat-

európai ország, ahonnan sokan kizárólag csak ilyen „különleges esztétikai élményekért” utaznak el hozzánk.

- Az igaz természetszerető vadász arra törekszik, hogy a természet szépségeit minél jobban megismerje, s ha ismerősként köszönti az eléje kerülő madarakat, a „horgascsőrék” legtöbbször sem válik puszkájának értelmetlen célpontjává.

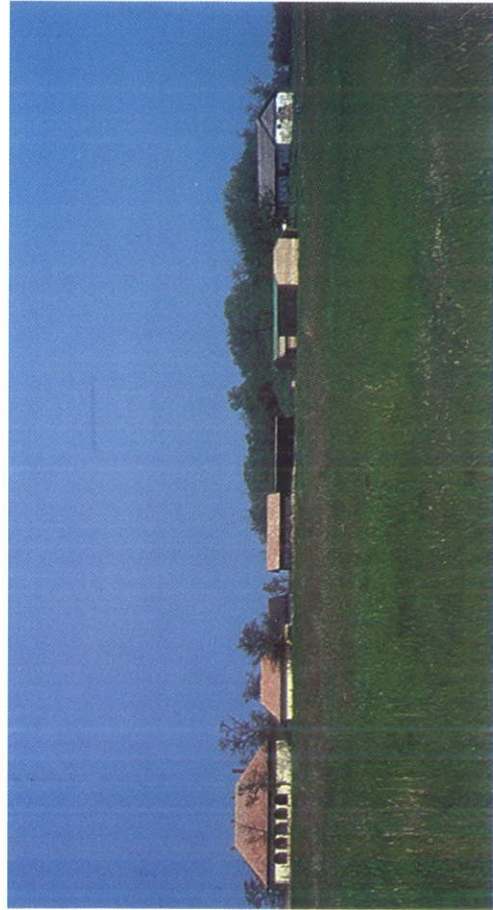

A RAGADOZÓ MADARAK OLTALMÁÉRT!

A Hortobágyi Nemzeti Park Górési Ragadozómadár Repatriáló Telepe

A Repatriáló állomást a HNP. Igazgatósága hozta létre 1991.-ben. A telep munkáját állatorvos segíti, és rendel-kezésre állnak mindazok az eszközök, (laboratórium, steril műtő, röntgen, keltetőgépek, stb.) amelyek szükségesek a sérült madarak ellátásához és esetleges szaporításukhoz. Az elmúlt években több, mint 400 ragadozómadár egyed került be a telepre. A ké-sőbbiekben a felgyógyultakat szabadon bocsájtottuk.

A RAGADOZÓ MADARAK OLTALMÁÉRT!

Szerzők:

Fintha István

Dudás Miklós

Lektorálta:

Dr. Aradi Csaba

Bagyura János

Szerkesztette:

Fintha István

Kiadja:

A Dél-Nyírség–Bihari Tájvédelmi Egyesület

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósága

2000.

A címlapon parlagi sas, Szitta Tamás felvétele.

A hátlapon tájkép, Fintha István felvétele.

Röpképek: Benny Génsbøl

A kiadvány megjelenését támogatja:
a Környezetvédelmi Minisztérium
és az Ökotárs Alapítvány

3. kiadás

Nyomdai munkák: Litográfia Kft., Debrecen

A ragadozó madarak oltalmáért!

„Fiatal korom óta pártolom az állatvédelem ügyét. Ezért különös örömmel szolgál, hogy az élet tiszteletének egyetemes erkölce a minden teremtmény iránti szánalmat, ezt az oly gyakran szentimentálisnak csúfolt magatartást valóságos kötelességgé teszi, amely alól egyetlen gondolkodó ember sem vonhatja ki magát. — ... De felelőssé teszi az embert a hatókörébe tartozó minden életért, és arra készíti, hogy áldozatot hozzon érte.”

Albert Schweitzer:

Életem és gondolataim, 1931.

A nagy humanista orvos-filozófus-organaművész, minden földi élőlényt szerető lelkületével váhított az ember óvó, gyógyító munkájában is világhírűvé, s nyerhetne el nemes missziója révén 1952-ben a Nobel-békedíjat. Nem volt természetvédő, nem volt madárvédő sem, de felismerte, hogy a körülöttünk lévő élet minden formájában ugyanolyan értékes, mint a sajátunké. Hirdette, hogy nem vagyunk felhatalmazva arra, hogy az élővilág egyetlen egyedét is elpusztítsuk, önös érdekből különösen nem!

Nem szégyen példáját követni.

A ragadozó madarakat a törvény védelmébe vette. Az igazi vadász, aki régóta ösztönösen védi a természet kincseit, írott törvényeink megjelente előtt íratlan szabályokkal kezdte óvni azokat. Pártolni, támogatni és felvilágosítani kell azt a „puskás embert” természetvédelmi törekvéseiben, aki nem öncélúan húzza meg a ravaszt, legfeljebb óvott vadját védi a vélt „tolvajtól”. Régi időkben örökölt beidegződés a

rabig) pénzt hoznak az illető vadgazdának a mindent lőni kívánó puskástól, ám sértik a magyar vadászati kultúra nimbuszát igényesebb vendégeink előtt.

Nem csupán a „mániakus” ragadozómadár-védők érdeke a „görbcsőrűek” megőrzése, hanem az igazi vadászoké is. Példaként hozzuk fel azt, hogy az öt méterről sem kelő fácán lelövését ugyan ki cserélné fel vadászatlan az egészséges „toronykakas” elejtésével, mely még a gyakorlott vadászt is próbára teszi.

Ne csak a fentiekkel érveljünk épp a minket, madárvédőket megértő természetszerető vadászok előtt. Mondjuk el azt is, hogy a mindannyiunk által tisztelt Bárony István, Lakatos Károly, Lovassy Sándor, Herman Ottó idejében a ragadozó

madarakban való bőség és a kor szelme megengedte, hogy az azokat vadászó és természetfeltő nagyjaink hasznos, illetőleg káros jelzőkkel illessék. Emeltett madaraink mára veszélyeztetettek lettek. Jórésztük teljes elterjedési területén ritkasággá vált, mások épp hazánkban fogytak meg katasztrófális módon, s zömüket nemzetközi egyezmények több ország kormányának egyöntetű elhatározásával aláírt kötelezvények védik.

A leginkább „oltalmazandó fajokat” az alábbiakban szeretnénk bemutatni és minden valódi, természet-szerető vadász védelmére bízni!

Az ismertetésre kerülő nappali ragadozómadár-fajok fokozottan védettek és hazai állományaik a kritikus határ körüli mozognak.

A törvények, szankciók, szigorú vadászvizsgák ellenére még mindig sok a megmérgezett, lelőtt ragadozó madár. A képen egy lelőtt réti sas látható. (Fotó: Sándor István)

VÖRÖS KÁNYA (*Milvus milvus*)

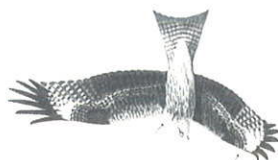
Nyugati elterjedésű faj. Hazánkból gyakorlatilag kipusztultnak tekinthető, de mint ritka kóborló, felbukkan. Alkalmanként 2–3 pár fészkel évente. A két rokon faj megkülönböztetése a terepen az alábbiak alapján lehetséges: a vörös kánának villásabb a farka és vörös alapon van a testszíne. Fő tápláléka a mezeipocok, hörcsög, esetenként

halat is zsákmányol. A dögre is szívesen rájár. Az alkalmanként megtelepedő párok fészkei körül védőzóna kialakításának van jelentősége. Újabb telelésre érkezik néhány példány, elsősorban az Alföldre. Nyugat-európai állományát elsősorban a magasfeszültségű áram okozta elhullások gyengítik. Eszmei értéke: 250.000 Ft.

Vörös kánya

(Fotó: Leo Boon)

BARNA KÁNYA (*Milvus migrans*)

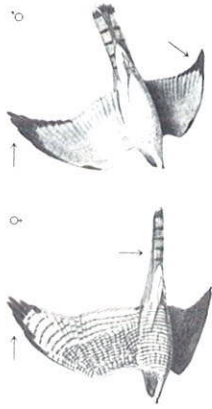
A Brit-szigetek, Skandinávia és a nyugati partvidék kivételével egész Európában elterjedt. Hazánkban elsősorban a folyómenti ligeterdők fészkelő madara. Drasztikus állománycsökkenése a vizek állapotának általános romlásával van össze-

függésben. Főként elhullott tetemeiket szed össze, így a vízfelszínen úszó mérgezett halaktól is elpusztulhat. Hazai állománya 150 pár. Vonuló, a telet Afrikában tölti. Eszmei értéke: 100.000 Ft.

Barna kánya

(Fotó: Szitta Tamás)

KIS HÉJA (*Accipiter brevipes*)

Kis területen elterjedt faj. Földrésziünk délkeleti részében szóróványosan költ. Hazánkban csak a Tisza mentén bizonyított a fészkelése. Rendkívül nehéz megkülönböztetni a héjától és a karvalytól, ám a kis héja szeme színe vörösbarna, az előbbi két fajnak viszont inkább citromsárga. Röptében alulról szinte

fehérek látszik. Vonuló madár, a telet Afrikában tölti. Hazai állományának nagysága pontosan nem ismert, szerencsés éveken is csak 5 pár költéséről van tudomásunk. Tápláléka zömét apró énekes madarak képezik. Hazai állományát elsősorban a lelővések veszélyeztetik.

Eszmei értéke: 250.000 Ft

Fiatal kis héja

Hím kis héja

(Fotók: Marik Pál)

TÖRPESAS (*Hieraëtus pennatus*)

Déli elterjedésű faj, töltünk és zakkabrá (Szlovákiában) már csak szóróványosan költ néhány pár. Vonuló madár, a telet Afrikában tölti. E fajnak két jól elkülöníthető – sötét és világos – színváltozata van. A sötét és színváltozat felismerhetősége még gyakorlott szakember számára is nehéz feladat. Ennek fő oka, hogy röpképe szinte teljesen megegyezik

az egerészölyvével. Hazai költő állományának nagysága kb. 10 pár. Fő táplálékát apró emlősök és madarak képezik. A vizsgálatok egyértelműen bizonyították, hogy peszticidérzékeny faj, a vegyszereknek szaporodására van negatív hatása (a vékonyra fejlődő héj miatt gyakori a tojásoösszetörés stb.).

Eszmei értéke: 250.000 Ft.

Törpesas

(Fotó: Bécsy László)

SZIRTI SAS (*Aquila chrysaetos*)

Hatalmas területen fészkelő faj. Költőterületeinek legnagyobb részén sziklákon fészkel, Európában azonban fára is építheti fészket. A védelemnek köszönhetően pl. Kelet-Szlovákiában állománya megerősödött, innen települt vissza hazánkba. Jelenlegi állománya 2 pár. Tápláléka az Alföldön a hörcsög, az üregi nyúl, a mezei nyúl, a magas hegységek-

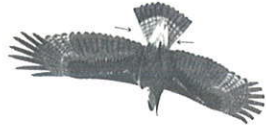
ben a mormota, a zergegida, a vadmalac, de a dögökre is szívesen rájár. Állományát elsősorban a lelovások, solymászati célra való illegális fiókakiszedések, valamint a kelet-őlen össze nem hangolt erdészeti tevékenység veszélyeztetik. Költőhelyén állandó, részben kóborló madár.

Eszmei értéke: 250.000 Ft.

Szírti sas

(Fotó: Dr. Kovács Gábor)

PARLAGI SAS (*Aquila heliaca*)

E faj hazánkban éri el elterjedésének nyugati határát. Európában az egyetlen, még megmenthető populációjának a szlovák-magyar határ két oldalán elhelyezkedő kárpát-medencei állomány tekinthető. Földrészünkön e faj fenntartása közös szlovák-magyar kötelezettség. A két ország állománya kb. 75 pár. Fő táplálékát az ürge és a hörcsög képezi. A téli vonulási-kóborlási időszakában a mezőgazdasági területekre kényszerül és az apróvadat (nyúl, fácán stb.) is képes megfogni,

bár elsősorban a megbetegettekre vadászik. A havas, kemény téli hideg időben lehetséges az etetésük. Erre alkalmas bármely háziállat teste (juh, ló, szarvasmarha stb.), de a lőtt vad vagy annak zsigere is. A legfőbb veszélyeztető tényezők napjainkban is a lelövések és a fészkei közelében végzett erdészeti tevékenység. Az öreg madarak a fészkelőhely környékén telelnek, a fiatalok viszont az ivarérettség kóborolnak.

Eszmei értéke: 500.000 Ft.

Öreg parlagi sas

(Fotó: Bagyura János)

Fiatal parlagi sas

(Fotó: Leo Boon)

BÉKÁSZÓSAS (*Aquila pomarina*)

Elterjedési területe igen kicsi, mindössze Európára és Indiára korlátozódik. Elsősorban közep-hegységi, dombvidéki zárt erdők, folyóárterek, illetve nagyobb, nedves talajú alföldi erdők ritka lakója. Fészkelja többnyire 2 tojásból áll, de a kikelő két fióká közül szinte kizárólag csak az idősebb fióká nevelődik fel, mert az a gyengébb testvérét megöli. Összetéveszthető az ege-

részlylvvel, de valamivel nagyobb annál. Tápláléka elsősorban mezei pocok, hörcsög, béka. A hazai fészkelő állomány kb. 100–150 pár között mozog. A legfőbb veszélyeztető tényező fészkelési időszakban az erdészeti tevékenység, valamint nem elhanyagolhatóak a lelővések sem.

Eszmei értéke: 500.000 Ft.

Békászósas

(Fotó: Péchy Tamás)

RÉTI SAS (*Haliaeetus albicilla*)

A Magyarországon fészkelő állomány a vajdasággal, illetve a szlovákiaival együtt képez közös populációt. A hazai állomány 37 pár. A réti sas a vizek közelében telepszik meg költésre. Táplálékát döntően innen zsákmányolja, zömmel halakat, illetve víziszarvasokat (szárcsát, récefajokat) fogdos.

A dögre is szívesen rájár. Téli időszakban a Hortobágyi Nemzeti Park területén több etetőhelyen is rendszeresen megjelenik – legszívesebben a halat fogyasztja, de a

hazai tapasztalat szerint a liba-, birka-, marhadög, sőt a vadászat során elejtett nagyvad (szarvas, vad-disznó) zsigereire is rájár. Remélhetőleg ezt a jelenlegi hazai állományt meg lehet őrizni, miután a legfőbb veszélyforrást, a sztrichnines mérgezéseket országosan betiltották. Súlyos gond azonban még napjainkban is, hogy fészkelőhelyein a gazdasági tevékenység zavaró hatása miatt igen gyakran meghiúsul költése.

Eszmei értéke: 500.000 Ft.

Fiatal réti sas

Öreg réti sasok (Fotók: Dr. Kovács Gábor)

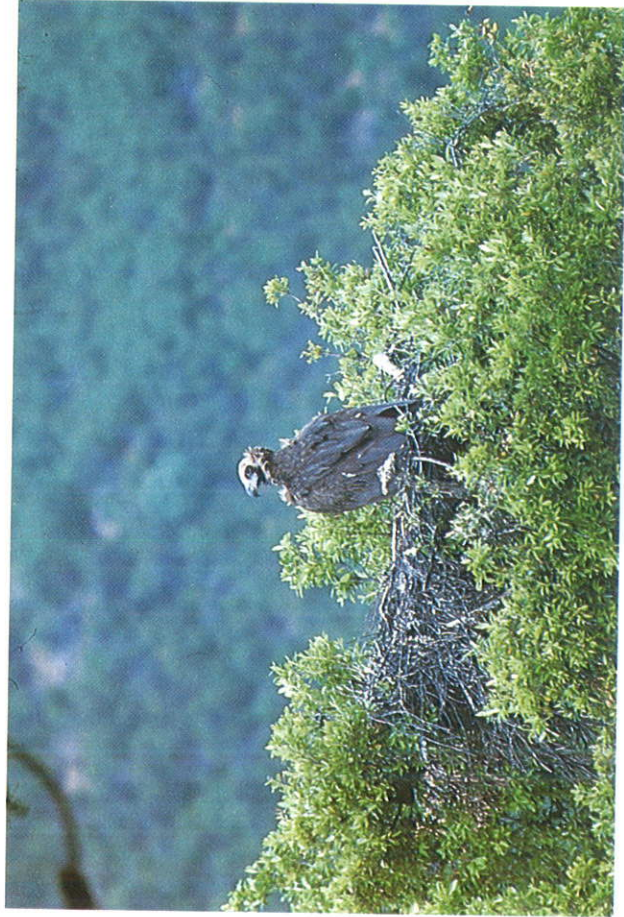

BARÁTKESELYŰ (*Aegypius monachus*)

A Kárpát-medencéből az ember kipusztította (sztrichnin, lelőések, tojásgyűjtők stb.) ezt a kimonodottan dőgevére specializálódott fajt. Erőfeszítések történnek visszatelepítésére több nyugati országban is. A mediterrán országokban a védelem hatására az utóbbi évtizedben állománya stabilizálódott. Jelenleg az európai állománya 1.000–

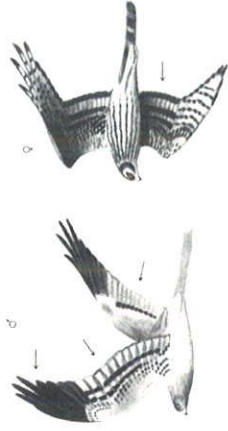
1.200 pár. Hazánkba való visszatelepítésének programja elkészült. Otthont elsősorban nemzeti parkjaink adhatnak számukra majd. Kellő gondoskodással (etetőhelyek, fészkelőhelyek biztosítása) ismét állandó tagja lehet hazánk madárfaunájának.

Eszmei értéke: 250.000 Ft.

Barátkelesylő, fészken

(Fotó: Haraszthy László)

HAMVAS RÉTIHÉJA (*Circus pygargus*)

Élőhelye földrészkünkön nyugat felé a Brit-szigetekig terjed, északon Dániáig, délen Spanyolországig, keleten a Jenyiszejig terjed. Hiányzik Olaszországból és a Balkán nagy részéből. Költőhelye a klasszikus turjánvidék. Miután az ilyenek rendre fogynak, így leggyakrabban a mezőgazdasági kultúrákba (búza, lucerna) húzódva, a talajon fészkel.

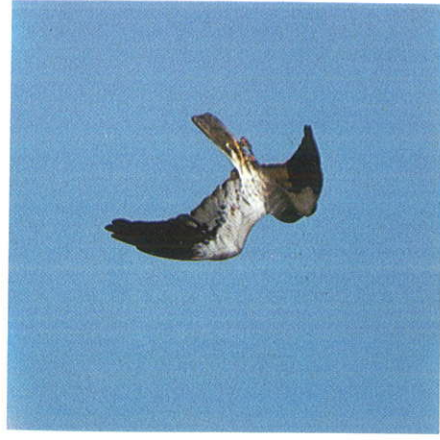
A betakarítás során gyakran megsemmisülnek tojásai, gyenge utódai. Tápláléka között sok a nagytestű rovar (pl. zöld lombzöcske), a gyík, a mezei pocok és a földön költő apró madarak még röpképtelen fiókáit (mezei pacsirta) is zsákmányolja. A jelenlegi hazai állomány kb. 100 pár. Telelni Kelet-Afrikába vonul.

Eszmei értéke: 250.000 Ft.

Hamvas rétihéja tojó fiókáival

(Fotó: Péchy Tamás)

Hamvas rétihéja himje

(Fotó: Haraszthy László)

KÍGYÁSZÖLYV (*Circaetus gallicus*)

Dél-Európában általánosan elterjedt, teljesen hiányzik azonban Nyugat- és Észak-Európából. Nagytestű, sasméretű ragadozó madár. Hazánkban rendkívül ritka, melynek legfőbb oka, hogy a fő táplálékát jelentő hüllők, siklók, gyíkok sokkal kisebb egyedszámban találhatók meg

nálunk, mint földrészünk déli régiójában. Fészekalja mindig csak egyetlen tojásból áll. Hazai állomány kb. 50 pár. Elsősorban a nem körütekintően végzett erdészeti munkák során semmisülhetnek meg fészkei. Téli Afrika felé vonul.

Eszmei értéke: 250.000 Ft.

Kígyászölyv

(Fotó: Haraszthy László)

HALÁSZSAS (*Pandion haliaëtus*)

Területileg nagy elterjedésű faj, ennek ellenére hazánkban a századforduló óta nem költ. Tavasszal és ősszel rendszeresen vonul át nagyobb számban. Az elmúlt 10 évben három sikertelen költési kísérle-

te volt az Alföldön. A vizekhez kötődik, miután fő tápláléka a hal. Szívesen üldögél magasfeszültségű tartóoszlopokon, ahol gyakran szenved halálos áramütést.

Eszmei értéke: 250.000 Ft.

Halászsas

(Fotó: Haraszthy László)

KERECSENSÓLYOM (*Falco cherrug*)

Keleti elterjedésű faj. A nyugati határszélen (Ausztria) még 1-2 pár fészkel. Fő tápláléka az ürge, így a faj elterjedési területe döntően behatárolja a kerecsen életterét. Télen, főleg a fiatal példányok, délre vonulnak; az áttelelők ilyenkor időlegesen áttérnek a fenyőrigó, a balkáni gerle, a parlagi galamb stb. zsákmányolására. Állománya végveszélybe kerülését elsősorban a szisztematikus fészek kifosztások (fiókák, tojás), leiővések és a középvesztettségű légve-

zetékek áramütései okozták. A veszélyeztetett hegyvidéki sziklai fészkeket Magyarországon a fiókák kirepüléséig minden évben folyamatosan őrzik. Jelenlegi állományuk 100-120 pár körüli. A kerecsensólyom európai állományának megőrzése elsősorban magyar kötelezettség, mivel földrészünkön másutt a miénkhöz hasonlítható számban sehol sem él.

Eszmei értéke: 500.000 Ft.

Kerecsensólyom

(Fotó: Szilva Tamás)

VÁNDORSÓLYOM (*Falco peregrinus*)

Az egész földön elterjedt faj. A hatvanas évek óta nem költött hazánkban, de 1997-ben újra megjelent az Északi-középhegységben, és sikeresen fészkel egy pár. A nálunk telelő példányok tápláléka főleg a vetési varjú, a fenyőrigó, a balkáni gerle s az elvadult parlagi galambok. Európai költőterületén a sikeres aktív védelemnek köszönhe-

tően állománya mindenütt emelkedik. Kipusztuláshoz közeli helyzetbe kerülését elsősorban a táplálékállatokon keresztül történő vegyszeres szennyezés okozta, de komoly kárt tett a lecsökkent állományban a fészkek rendszeres kifosztása. Jelenlegi hazai állománya 2-3 pár körül mozog.

Eszmei értéke: 250 000 Ft.

Öreg vándorsólyom

Fiatal vándorsólyom (Fotók: Péchy Tamás)

KÉK VÉRCSE (*Falco vespertinus*)

Eurázsiai elterjedésű faj. Európa legnagyobb perempopulációja a Kárpát-medencében él. Fő költőterülete a Tisza-menti, illetve a Duna-Tisza köze. A hazánkban fészkelő ragadozó madarak közül az egyetlen, amely teljesen költ vetési varjú kolóniák elfoglalt fészkeiben. Szarka, dolmányos varjú elhagyott fészkeiben szórványosan is megtelepszik. Tápláléka zömét az egyenes szárnyúak adják. Pocok-gradá-

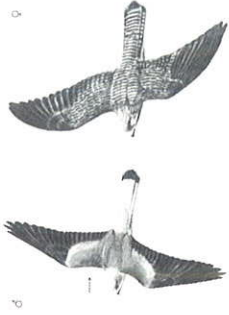
ciós évben sokat fog e kisemlősökből is. Hazai állománya kb. 2.000 pár, de csökkenő tendenciát mutat, mely ellen a varjútelepek megfélelő időszakban történő védelmével szabhatunk gátat, valamint azzal, hogy a kártékony madárfajok gyérítését, különösen szórvány-fészek esetén igen körültekintően végezzük.

Eszmei értéke: 100.000 Ft.

Kék vércse pár

(Fotó: Dr. Kovács Gábor)

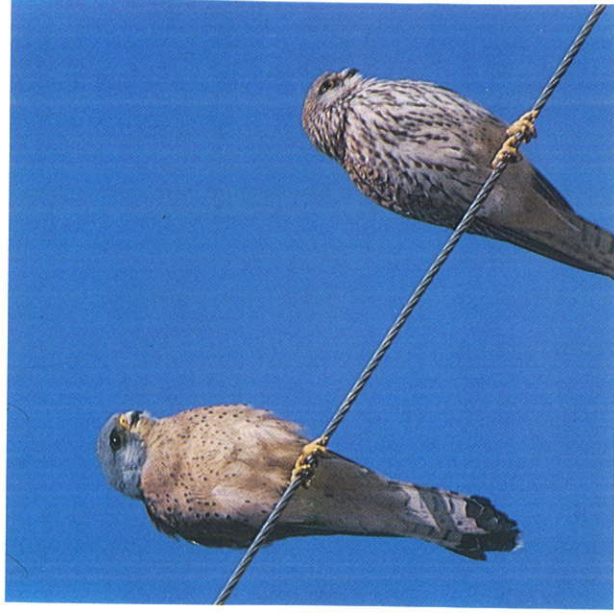

FEHÉRKARMÚ VÉRCSE (*Falco naumanni*)

A mediterrán régiókban költő faj. Száma minden előfordulási helyén rohamosan csökken. Hazánkban rendkívül ritka, alkalmi költőfaj. Táplálékának nagy részét rovarok alkotják. Hasonló élőhelyeken fész-

kel, mint a vörös vércse (szarka, dolmányos- és vetési varjú fészkei, tanya- és templomromok stb.). Állománya 4-5 pár.

Eszmei értéke: 250.000 Ft.

Fehérkarmú vércse

(Fotó: Haraszthy László)

A kézrekerült, sérült ragadozó madarak bejelentését az alábbi címeken lehet megtenni:

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósága,
Debrecen, Sumen u. 2., telefon: 52/349-922;

vagy
Madárrepatríáló telep,
Górés, telefon: 60/311-432.

A területileg illetékes

Nemzeti park- és Természetvédelmi Igazgatóságok
címljegyzéke:

**Aggteleki Nemzeti Park
Igazgatósága,**
758 Jósavő, Tengeryszem oldal 1.,
telefon/fax: 48/350-006

**Büki Nemzeti Park
Igazgatósága,**
3304 Eger, Sánc u. 6.,
telefon: 36/411-581,
fax: 36/412-791

**Fertő-Hanság Nemzeti Park
Igazgatósága,**
9435 Sarród-Kócsagvár, Pf. 4.,
telefon: 99/370-926,
fax: 99/371-590

**Kiskunsági Nemzeti Park
Igazgatósága,**
6001 Kecskemét,
Liszt Ferenc u. 19.,
telefon: 76/482-611,
fax: 76/481-074

Kőszegi Ragadozómadár Telep
Kőszeg
Arborétum u. 2.
9730

**Körös-Maros-vidéki Nemzeti Park
Igazgatósága,**
5540 Szarvas-Anna-liget, Pf. 72.,
telefon: 66/313-855,
fax: 66/311-658

**Magyar Madártani- és
Természetvédelmi Egyesület,**
1121 Budapest, Költő u. 21.,
telefon/fax: 1/175-8327

Az MME gyakorlati ragadozómadár-védelmi programjának jelentősebb célkitűzései

- A hazai ragadozómadár-állomány változásainak folyamatos nyomonkövetése, költsébiológiai és viselkedéstani ismeretek gyűjtése a hatékony védelem céljára.
- Rendszeres propagandatevékenység védelmük fontosságának elismertetésére.
- Veszélyeztetett fészkek őrzése a sikeres költés érdekében, társadalmi aktivisták bevonásával.
- Mesterséges fészkek telepítése, főleg a fészket önállóan nem építő fajok részére.
- Az áramütés-okozta madárelhullások végleges felszámolása.
- A kézrekerült sérült példányok kezelése, gondozása, repatriálása.
- A nagyközönség tájékoztatása az elért eredményekről.

A program sikeres megvalósítása érdekében az MME létrehozta a

KERECSENSÓLYOM-VÉDELMI ALAPOT

Kérjük támogassa törekvéseit!

A Kerecsensólyom-védelmi Alap számlaszáma:

11712004-20012577, OTP Budapest XII., Bőszörményi út 9-11.

Amennyiben támogatni kívánja a Dél-Nyírség-Bihari Természetvédelmi Egyesületet, adományait eljuttathatja az alábbi számlaszámra:

61400038-10001789 Vámospércs és Vidéke Takarékszövetkezet
Debrecen, Piac u. 22.

További információkért írhat az egyesület címére:
4241 Bocskai kert, Pillangó u. 5.